

References:

1. Карасик В.И. Языковой круг: Личность, концепция, дискурс. Москва, 2004. 390 с.
2. Dijk T.A. van. Discourse and power. New York, 2008. 330 p.
3. Zellner B. Pauses and the temporal structure of speech. *Fundamentals of speech synthesis and speech recognition*. Keller, E. (ed.). Chichester: John Wiley. 1994. P. 41–62. [Електронний ресурс]: URL: <http://cogprints.org/884/3/Zellner.SpeechPauses.pdf>

DOI <https://doi.org/10.30525/978-9934-26-110-7-41>

ДО ПИТАННЯ ПРО СТРУКТУРУ КОНЦЕПТУ «КРАСА» В АНГЛІЙСЬКІЙ МОВІ

Поліщук Г. В.

*доктор педагогічних наук,
доцент кафедри англійської мови та методики її викладання
Центральноукраїнський державний педагогічний університет
імені Володимира Винниченка*

Ярова Л. О.

*кандидат педагогічних наук,
доцент кафедри перекладу, прикладної та загальної лінгвістики
Центральноукраїнський державний педагогічний університет
імені Володимира Винниченка
м. Кропивницький, Україна*

Краса як універсальна категорія є об'єктом вивчення багатьох наук: естетики, культурології, лінгвокультурології, філософії, де вона тлумачиться як «...універсалія культури суб'єкт-об'єктного ряду, що фіксує зміст і семантико-гештальтну основу досконалості, яка сприймається сенсорно» [8], та з давніх давен привертала увагу дослідників. Аналіз різних аспектів концепту «краса» було здійснено науковцями на матеріалі російської та англійської мов [2], [7]; на матеріалі російської, англійської, німецької, французької мов [3]; чеської [1] та ін. Однак, незважаючи на постійний інтерес мовознавців до концепту краси, недостатня увага приділена вивченню структури концепту «краса» в англійській мові, отже, вирішено проаналізувати мовні засоби вираження концепту «краса» в англійській лінгвокультурі шляхом

теоретичного аналізу наукової літератури з теми з метою відбору та систематизації фактичного матеріалу; шляхом обстеження словників Longman Dictionary of English Language and Culture (2000) [11], Longman Language Activator (2000) [12], Merriam-Webster's Dictionary of Synonyms (1984) [13].

Отже, концепт є багатомірним смисловим утворенням зі складною структурою, до якої, з одного боку, належить все «те, що належить будові поняття», а з іншого боку, в структуру концепту входить все «те, що робить його фактом культури» [9, с. 43], а саме етимологія, історія, сучасні асоціації, оцінки і інше, тобто в культурному концепті науковці виокремлюють ціннісну, образну і понятійну складову [4]. Ціннісна складова концепту є визначальною для його виділення, вчені наголошують на важливості цього психічного утворення як для індивідуума, так і для колективу, [4, с. 129], і саме її наявність відрізняє концепт від інших ментальних одиниць, оскільки концепт виступає тією структурою свідомості, в якій фіксуються цінності соціуму. Опис сукупності концептів сприяє моделюванню системи цінностей: «У цьому складному ментальному утворенні виділяються найбільш істотні для даної культури смисли, ціннісні доміанти, сукупність яких і утворює певний тип культури, що підтримується і зберігається в мові» [5, с. 48].

Образна складова концепту пов'язана зі способом пізнання дійсності, це зорові, слухові, тактильні, смакові тощо характеристики предметів, явищ, подій, відбитих у нашій пам'яті, це релевантні ознаки практичного знання; понятійна складова концепту – це його мовна фіксація, багатовимірна «вбудованість» у систему нашого досвіду [4, с. 129], його вербалізація, отже, для дослідження актуальним є вивчення саме вербалізованих концептів, з чим пов'язана активізація пошуків у напрямку вивчення ролі концептів у дискурсивній практиці людини. В.М. Манакін визначає вербалізований концепт як одиницю етнокультурної інформації, що відображає світ національного сприйняття предметів і понять, позначених мовою [6, с. 23], яким і є концепт краса, яку визначено як «... універсальну культури суб'єкт-об'єктного ряду, що фіксує зміст і семантико-гештальтну основу досконалості, яка сприймається сенсорно» [8]. З нашої точки зору, це визначення виявляє зв'язок концепту краса із концептом людина, притаманний будь-якій культурі, оскільки цей взаємозв'язок зумовив антропоцентричне тлумачення сутності краси, існування якої пов'язують з особливостями світосприйняття людини, її здатністю бачити цю ознаку в об'єктах дійсності.

Антропоцентричний підхід до бачення краси було започатковано греками, які розглядали її у двох ракурсах – формальному (Піфагор,

Геракліт, Аристотель) та ідеалістичному (Сократ, Платон). Втім відзначимо, що кожна наступна культурна епоха репрезентувала своє бачення краси і формувала свій ідеал красивої людини; ознакою краси традиційно наділяли природу, частиною якої є людина, та витвори мистецтва, але ж тлумачення краси як властивості об'єктів, явищ світу залишалося незмінним (Піфагор, Е. Йорк, Т. Гоббс та ін.) [10, с. 8].

Загальновідомо, що ядро концепту найкраще відображає семантика ключового слова, що називає концепт, а доповнює зміст концепту аналіз синонімів і антонімів ключової лексеми. У межах нашої роботи концепт «краса» позначається цілим рядом лексичних одиниць (*beautiful, lovely, handsome, pretty, bonny, comely, fair, good-looking* etc.), які об'єднуються за ознакою «приносити чуттєве чи естетичне задоволення при спогляданні» та містять компонент позитивної оцінки (синоніми). Відмінні риси лексем на позначення «краси» виявлено в таких ознаках: інтенсивність вияву: мила, приємна зовнішність (*pretty, nice-looking*), краса, привабливість (*fair, lovely, fine, attractive*), надзвичайна краса (*beautiful, gorgeous, stunning, glorious*); гендерна маркованість, тобто лексеми на зразок *cute, beautiful, pretty, lovely, beauty, angel, chick* традиційно вживаються для опису жіночої краси; *handsome, good-looking* – для опису чоловічої; акцент на зовнішній, тілесній красі: *beauteousness, pulchritude*; витонченість, мініатюрність, граціозність: *delicacy, daintiness, grace, elegance, fineness*; пропорційність, гармонійність: *well-proportioned, symmetry, balance*; природність (*delicacy, grace*)/ штучність (*glamour*); бездоганність, незрівнянність, вищість: *superior, fine, first-rate, prime, exquisite, superb, matchless*; відсутність дефектів, недоліків: *unspotted, spotless, immaculate, undeformed, undefaced*; акцент на силі привабливості, ефекті від споглядання об'єкту: *charming, engaging, captivating, enthralling, alluring, enchanting, attractive, eye-catching*; акцент на привабливості форми (*shapely*), рухів (*graceful*); блиск, світло: *resplendent, radiant, shining, lustrous, dazzling*; задоволення від сприйняття краси: *eye/ear-candy*; іронічна оцінка: *beautiful, pretty, nice*; стилістичні характеристики: *ravishness, pulchritudeness, comely* (книжн.), *looker, knockout, dish, doll* (розм.), *beauteous* (поет., ірон). Також відзначимо, що ряд лексем на позначення концепту «краса» має загальнооцінне значення: *nice, pleasant, sweet, wonderful, awesome*.

Грунтовний аналіз антонімів лексеми *beautiful* дозволив виявити, що протилежними за значенням поняттю «красивий» будуть, принаймні, два поняття: некрасивий, але який не виділяється «особливою некрасивістю», і некрасивий, зовнішність якого викликає активну відразу [7]. Таким чином, антонімічними до поняття «красивий» є поняття

«посередній, звичайний» та «потворний», що дає змогу узагальнити, що слова, що позначають поняття «некрасивий», не мають симетричних ознак по відношенню до слів на позначення поняття «красивий», крім ознаки інтенсивності вияву (*plain, unsightly, ordinary, homely; uncomely, unlovely, unwholesome, short on looks; ugly, hideous, monstrous*); загальну понятійну схему «звичайний» – «потворний» представлено як: відсутність прикраси (*unadorned, plain, artless*); відсутність або порушення форми, непропорційність (*deformed, ill-shapen, unshapely, misshapen*); викривлення, спотворення (*distorted, twisted, crooked*); грубість, необробленість (*hard-featured, coarse*); відраза, викликана брудом, убогістю (*nasty, foul*); відраза, викликана страхом (*frightful, atrocious*); непривабливість, посередність (*uncomely, unprepossesive, plain*).

Оскільки у межах цієї роботи неможливо охопити все коло питань, пов'язаних із дослідженням семантичного ядра концепту, а саме аналіз сполучуваності лексем, що надасть можливість виявити деякі складові концепту і способи категоризації концептуалізованого явища, периферію змісту концепту, адже тут знаходяться різноманітні визначення, тлумачення, відбиті в пареміях, афоризмах, крилатих виразах, притчах, а іноді в значних за обсягом художніх і наукових текстах, з арсеналу яких буде виявлено інтерпретаційне поле концепту, це й буде у перспективі наших подальших досліджень.

Література:

1. Даниленко Л.І. Мовно-образний простір чеської ментальності: концепт «краса». Мовознавство. 2006. № 2/3. С. 147–152.
2. Дементьева И.Е. Семантема «прекрасное» в зеркале полевого уровня языка (на мат. рус. и англ. языков). <http://irgf.utmn.ru/No16/text13.htm>
3. Демьянков В.З. Пленительная красота. Логический анализ языка: Языки эстетики: Концептуальные поля прекрасного и безобразного. М.: Индрик, 2004. С. 169–208.
4. Карасик В.И. Языковой круг: личность, концепты, дискурс. Волгоград: Перемена, 2002. 477 с.
5. Краткий словарь когнитивных терминов/ Под ред. Е.С. Кубряковой. М., 1997. С. 90.
6. Манакин В.Н. Сопоставительная лексикология. Киев: Знання, 2004. 326 с.
7. Мещерякова Ю.В. Концепт "красота" в английской и русской лингвокультурах : Автореф. дис. канд. филол. наук: 10.02.20: Волгоград, 2004. 24 с.

8. Новейший философский словарь: 3-е изд., исправл. Мн.: Книжный Дом, 2003. 1280 с. http://slovari.yandex.ru/dict/phil_dict

9. Степанов Ю.С. Константы: Словарь русской культуры. Опыт исследования. М.: Школа «Языки русской культуры», 1997. С. 40–76.

10. Цапок О.М. Мовні засоби репрезентації концепту краса в поезії українських шістдесятників: Автореф. дис. канд. філ. наук: 10.02.01 / Одеса: Одес. нац. ун-т ім. І.І. Мечникова, 2004. 20 с.

11. Longman Dictionary of English Language and Culture. 3rd Edition. Pearson ESL, 2000. 1584 p.

12. Longman Language Activator. – 2nd Edition. Longman, 2000. 1530 p.

13. Merriam-Webster's Dictionary of Synonyms. – Springfield: Merriam-Webster Inc., 1984. 909 p.

DOI <https://doi.org/10.30525/978-9934-26-110-7-42>

ГЕНДЕРНІ ОСОБЛИВОСТІ ПОЛІТИЧНОЇ КОМУНІКАЦІЇ

Федік Ю. М.

аспірантка кафедри прикладної лінгвістики

Волинський національний університет імені Лесі Українки

м. Луцьк, Україна

Політична комунікативна сфера характеризується виразною прагматичністю, що полягає в контролі, цілеспрямованості, послідовності ведення спілкування. Тому якісний політичний дискурс завжди визначається критеріями ефективності, перспективи й іміджевої відповідності. Політичне середовище спілкування має тисячолітню історію формування норм і традицій. Воно змінювалося під впливом світоглядно-економічних, технологічних доміант (наприклад, найвагомішою з них за останнє десятиріччя є репрезентація політичних поглядів через офіційні сторінки політиків у соціальних медіа). Однак історично чи не найбільшого впливу політичний дискурс зазнав тоді, коли до політичного середовища активно почали входити представниці жіночої статі, що завжди мало відлуння емансипації й самоствердження жіночих політичних постатей в автентично (й історично) чоловічому комунікативно-діяльнісному просторі [8, р. 276].

Мета цієї розвідки – проаналізувати гендерні особливості ведення комунікації англomовними політиками. Аналіз стилю комунікації й оперування вербальними й невербальними комунікативними